

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 28. juni 2019 av Høyesterett i avdeling med

dommer Clement Endresen
dommer Ragnhild Noer
dommer Per Erik Bergsjø
dommer Arne Ringnes
dommer Erik Thyness

HR-2019-1272-A, (sak nr. 19-051417SIV-HRET)
Anke over Gulating lagmannsretts dom 7. februar 2019

A (advokat Odd Arild Helland – til prøve)

B (advokat Svein Kjetil Lode Svendsen – til prøve)

mot

X kommune (advokat Jens Otto Haugland)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Thyness**: Saken gjelder spørsmål om å ta foreldreansvaret for et barn fra de biologiske foreldrene og gi samtykke til at barnet blir adoptert av dets fosterforeldre, jf. barnevernloven § 4-20.
- (2) B og A har tre fellesbarn: døtrene C, født i mars 2010, og D, født i februar 2011, og sønnen E, født i november 2012.
- (3) Es foreldre er begge født og oppvokst i Eritrea, men flyktet til nabolandet Sudan etter at far hadde unndratt seg militærtjeneste i hjemlandet. De kom til Norge i juni 2011 sammen med døtrene. Etter opphold på ulike flyktningmottak bosatte de seg i X kort tid etter at E ble født.
- (4) I perioden august 2012 til juli 2013 utøvet far regelmessig vold mot mor. Han ble ved Haugaland tingretts dom 18. mars 2014 dømt til fengsel i to år for disse forholdene.
- (5) Den 22. juli 2013 tok mor kontakt med politiet og oppsøkte i samarbeid med barnevernet krisesenteret i Y. Da mor ville reise hjem etter en ukes tid, traff barnevernet 2. august 2013 midlertidig vedtak om plassering av barna i beredskapshjem inntil videre. Det ble fastsatt samvær under tilsyn. Det midlertidige vedtaket ble godkjent av fylkesnemnda. E var da knappe ni måneder gammel.
- (6) Mor påklaget vedtaket. Barnas far satt varetektsfengslet da klagen ble behandlet, og fylkesnemnda kom blant annet av denne grunn til at det da ikke var fare for ny vold. I vedtak 23. august 2013 ble det likevel besluttet at akutt plasseringen av barna skulle opprettholdes som følge av bekymringer knyttet til mors omsorgsutøvelse.
- (7) Parallelt med dette fremmet barneverntjenesten i X 16. august 2013 sak for fylkesnemnda med påstand om omsorgsovertakelse for samtlige tre barn. Det ble foretatt ulike undersøkelser og innhentet sakkyndig vurdering av barna fra psykolog. Fylkesnemnda traff imidlertid 30. januar 2014 enstemmig beslutning om ikke å ta begjæringen om omsorgsovertakelse til følge.
- (8) X kommune v/barneverntjenesten krevde ved stevning av 3. februar 2014 rettslig overprøving av saken. Tingretten besluttet etter begjæring fra kommunen utsatt iverksettelse av nemndas vedtak.
- (9) Haugaland tingrett ga i kjennelse 12. februar 2014 fylkesnemnda medhold i dette. Barna ble følgelig boende i beredskapshjemmene inntil hovedsaken var behandlet av tingretten.
- (10) Haugaland tingrett behandlet saken over tre dager fra 25. til 27. mars 2014. Ved avslutningen av rettsforhandlingene krevde far oppnevning av sakkyndig. Retten tok dette til følge.
- (11) Den rettsoppnevnte sakkyndige uttalte seg – i motsetning til den sakkyndige for fylkesnemnda – positivt om mors omsorgsevner. Haugaland tingrett stadfestet ved dom 19. juni 2014 fylkesnemndas vedtak. Retten la i dommen til grunn at mor hadde tilstrekkelige omsorgsferdigheter, og at hun var veiledbar på de områder hvor ferdighetene måtte forbedres. Dommen ble ikke påanket, og barna ble tilbakeført til mor, som da hadde brutt med far.

- (12) Barnevernet fattet 9. juli 2014 vedtak om blant annet at mor skulle gis råd og veiledning, at det skulle søkes opphold ved Z barnevernsenter, og at det skulle være samvær med far under tilsyn. Samme dag ble det avholdt familie-/nettverksmøte for å forhindre en ny akutt situasjon, og det ble avholdt ytterligere nettverksmøter 19. august og 5. desember 2014.
- (13) Z barnevernsenter mente at mor og barna ikke kvalifiserte til opphold og at de ikke ville bli prioritert. En miljøarbeider og en avdelingsleder ved Z barnevernsenter var imidlertid regelmessig inne i familien for veiledning og observasjon fra sensommer/tidlig høst 2014 til januar 2015.
- (14) Det var planlagt å oppnevne en sakkyndig psykolog for å utrede mors omsorgskompetanse. Før dette ble gjennomført, fikk barnevernet imidlertid i januar 2015 et notat fra barnehagen der en av Es søstre gikk. Her gikk det frem at piken hadde fortalt at mor slo henne. Mistanken om vold ble anmeldt til politiet, men saken ble henlagt etter bevisets stilling.
- (15) Etter at barnevernet fikk notatet fra barnehagen, ble barna på ny plassert i beredskapshjem 26. januar 2015. Yngste søster ble plassert hos én familie, mens E og hans eldste søster ble plassert i en annen familie. Eldste søster ble imidlertid etter halvannen uke flyttet videre til en tredje familie. I den påfølgende perioden frem til behandlingen i fylkesnemnda – som jeg straks kommer tilbake til – hadde E tre samvær med mor og ett med far.
- (16) Mor påklaget vedtaket om akutt plassering til fylkesnemnda, men fikk ved vedtak 27. mai 2015 ikke medhold.
- (17) X kommune fremmet så ny sak med krav om overtakelse av omsorgen for alle de tre barna.
- (18) Fylkesnemnda oppsummerte i vedtak 27. mai 2015 med at det forelå «alvorlige mangler ved den omsorg mor har evnet å gi barna i form av manglende beskyttelse mot fars vold mot mor (psykisk vold) og mors egen vold overfor alle tre barna (fysisk vold), samt manglende forståelse og innsikt i barnas omsorgsbehov.» Mor var etter nemndas oppfatning «ikke i stand til å dekke barna sine omsorgsbehov». Alle tre barna hadde med «stor grad av sannsynlighet allerede tatt skade som følge av omsorgssituasjonen», og nemnda anså det som overveiende sannsynlig at barna ville «ta ytterligere alvorlig skade av mors mangelfulle omsorgskompetanse ... dersom de skulle bo hjemme sammen med mor». Det ble konkludert med at hjelpetiltak ikke ville kunne avhjelpe dette i tilstrekkelig grad. Konklusjonen var at barna skulle plasseres i fosterhjem, at mor fikk rett til samvær med hvert av barna to timer tre ganger i året, og at far fikk rett til samvær med barna to timer én gang i året.
- (19) Begge foreldrene begjærte rettslig overprøving av vedtaket. Haugaland tingrett stadfestet ved dom 15. desember 2015 fylkesnemndas vedtak med unntak av at far ikke ble gitt rett til samvær. Dommen ble ikke påanket og er rettskraftig.
- (20) Alle de tre barna bor i dag som fosterbarn i de hjemmene der de ble plassert i januar 2015. De har altså bodd sammenhengende i disse hjemmene i nesten fire og et halvt år.
- (21) Mor er under utdanning til helsefagarbeider og arbeider på sykehjem i deltidstilling. Hun har bodd i X sammen med sin niese siden august 2016.

- (22) Far er prøveløslatt etter soning av straffedommen i voldssaken og bor i dag sammen med ny samboer og deres felles barn. Det har vært foretatt undersøkelser av forholdene i hjemmet etter prøveløslatelsen uten at det ble funnet grunnlag for bekymring. Far er skolelev og har praksisplass ved en bedrift.
- (23) Saken som nå er til avgjørelse, har sitt utgangspunkt i sak for Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Rogaland i juli 2017. Mor fremmet her krav om tilbakeføring av omsorgen for barna. Far støttet dette og krevde subsidiært at barna skulle plasseres i fosterhjem hos ham. Begge foreldre krevde subsidiært utvidet samvær. X kommune motsatte seg tilbakeføring av omsorgen for barna og krevde opphevelse av foreldrenes samværsrett. Kommunen nedla videre påstand om fratakelse av foreldreansvaret og samtykke til adopsjon for E.
- (24) Fylkesnemnda fattet 14. juli 2017 vedtak med følgende slutning:
- «1. Begjæring om opphevelse av omsorgsovertakelsen av C, født 00.00.2010, D, født 00.00.2011, og E, født 00.00.2012, tas ikke til følge.
 2. Det fastsettes ikke samvær mellom foreldrene, B og A, og barna C og D.
 3. Foreldrene, B og A, skal ikke ha kontakt med barna C og D pr. telefon, brev eller via internett.
 4. B og A fratras foreldreansvaret for E, født 00.00.2012, jf. barnevernloven § 4-20 første ledd, og det gis samtykke til at E adopteres til sine fosterforeldre, F, f. 00.00.73, og G, f. 00.00.71, jf. barnevernloven § 4-20 annet og tredje ledd.
 5. Det fastsettes ikke besøkskontakt mellom foreldrene, B og A, og E etter adopsjon, jf. barnevernloven § 4-20 bokstav a.»
- (25) Vedtaket om fratakelse av foreldreansvaret og samtykke til adopsjon av E ble fattet under dissens. Flertallet – nemndas leder og det fagkyndige medlemmet – kom til at vilkårene for adopsjon var oppfylt. De viste særlig til at E hadde fått en slik tilknytning til sitt nye miljø i fosterfamilien at en flytting kunne føre til alvorlige problemer. Selv om han nå hadde falt til ro, var han som følge av sin bakgrunn en sårbar gutt som hadde særlig behov for den trygghet, stabilitet og forutsigbarhet som en adopsjon ville gi ham. Mindretallet – fylkesnemndas alminnelige medlem – mente at det var for tidlig å konstatere at vilkårene for adopsjon var oppfylt, og at en adopsjon ville være uheldig for Es etniske identitet.
- (26) Mor begjærte overprøving av vedtaket ved stevning til Haugaland tingrett. Far sendte tilsvaret og egen stevning. Foreldrene ba om at det skulle bli oppnevnt sakkyndig for tingretten, men tingretten avslo dette. Tingretten avsa 3. april 2018 enstemmig dom med slik domsslutning:
- «1. Fylkesnemnda i Rogalands vedtak i sak FRO-2017-001255 stadfestes, dog slik at punkt 5 i slutningen utgår.»
- (27) Jeg forstår det slik at de avsluttende ordene om at «punkt 5 i slutningen utgår» var foranlediget av et prosessuelt krav i barnevernloven og ikke innebar noen innholdsmessig endring av fylkesnemndas vedtak.
- (28) Begge foreldrene anket dommen, prinsipalt med krav om opphevelse av omsorgsovertakelsen for barna og subsidiært med hensyn til samvær samt fratakelse av foreldreansvar for, og adopsjon av, E. Gulating lagmannsrett traff 21. august 2018 beslutning hvor det ble gitt samtykke til å fremme ankene hva gjelder overtakelse av

foreldreansvar og samtykke til adopsjon for E, mens det ikke ble gitt samtykke til å fremme ankene for øvrig. Det ble oppnevnt sakkyndig, som avla rapport og forklarte seg for retten.

(29) Gulating lagmannsrett avsa 7. februar 2019 dom med slik domsslutning:

«Ankene forkastes.»

- (30) Lagmannsrettens dom ble avsagt under dissens. Flertallet – en fagdommer, en fagkyndig meddommer og en meddommer fra det alminnelige utvalget – mente at kravet til særlig tungtveiende grunner var oppfylt og la særlig vekt på at adopsjon ville gi E trygghet mot å bli eksponert for ytterligere rettslige prosesser knyttet til samvær og eventuelt tilbakeføring av omsorgen. Mindretallet – to av fagdommerne – mente at det ikke forelå tilstrekkelig tungtveiende grunner for adopsjon og viste blant annet til at foreldrene, primært mor, hadde kvaliteter som E gjennom samvær i fremtiden kunne dra fordel av, samt at det ville være uheldig om E fikk en annen status enn sine søstre som det ikke forelå planer om å adoptere.
- (31) Både mor og far har anket til Høyesterett. Ankene gjelder bevisvurderingen og rettsanvendelsen. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 8. april 2019 å tillate ankene fremmet.
- (32) Etter enighet mellom partene ble den samme psykologspesialist som hadde vært rettsoppnevnt sakkyndig for lagmannsretten, oppnevnt for å gi en supplerende uttalelse som sakkyndig for Høyesterett. Barnesakkyndig kommisjons vurdering av rapportene til så vel lagmannsretten som Høyesterett anbefalte utdypning på enkelte punkter. Det sakkyndige vitnet møtte for Høyesterett og ga utfyllende kommentarer før partenes innlegg. For øvrig står saken i samme stilling for Høyesterett som den gjorde for lagmannsretten.
- (33) De ankende parter – B og A – har i korthet gjort gjeldende:
- (34) Det foreligger ikke slike særlig tungtveiende grunner som kreves for samtykke til adopsjon uten foreldrenes samtykke.
- (35) Lagmannsrettens flertall har lagt stor vekt på at adopsjon vil fjerne risikoen for fremtidige rettslige prosesser om foreldreansvar eller samværsfastsettelse. E er i dag et velfungerende barn til tross for at det har vært sammenhengende rettslige tvister av denne art siden han ble plassert i beredskapshjem i januar 2015. Dette viser at den mulige skadevirkningen er begrenset.
- (36) Det kan ikke legges vekt på at foreldrene ikke vil frasi seg retten til fremtidige rettsprosesser. Dette ville stride mot lovgivers vilje og mot menneskerettighetene når det gjelder adopsjon.
- (37) Det må tas hensyn til langsiktige negative skadevirkninger av adopsjon og mulighetene for kontakt mellom foreldre og barn. I denne saken må det særlig legges vekt på mulig skadevirkning av å forskjellsbehandle E og søstrene, som det ikke foreligger adopsjonsplaner for. Det må videre legges vekt på at dersom E blir adoptert, vil den formelle søskenrelasjon mellom søstrene og ham bli brutt.

- (38) E er – i motsetning til barna i andre saker der Høyesterett har akseptert adopsjon uten samtykke fra foreldrene – en trygg og normalt fungerende gutt.
- (39) Det må legges vekt på at E har bodd sammen med mor og far i omkring ett år og i tillegg sammen med mor i omkring et halvt år. Følgelig har E hatt et ordinært familieliv sammen med sine biologiske foreldre.
- (40) Det må stilles krav til oppfølging av etnisk, religiøs, kulturell og språklig tilhørighet for å bevare barnets identitet. Mangelen på slik oppfølging i denne saken gjør at adopsjon fremstår som et uforholdsmessig inngrep. Mor har spesielt fremhevet at hun nå underholder seg selv og fungerer godt i en stabil livssituasjon og vil i fremtiden kunne tilføre E noe positivt i denne sammenheng.
- (41) Far har spesielt fremhevet at han av ulike grunner har vært forhindret fra å komme i posisjon til sin sønn. Han er i dag i en annen livssituasjon, og det fremstår som prematurt å kutte de biologiske båndene nå.
- (42) B og A har nedlagt slike likelydende påstander:
- «Krav om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon av E, f. 00.00.12, tas ikke til følge.»**
- (43) Ankemotparten – *X kommune* – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (44) Lagmannsrettens dom er riktig. Vilkårene for adopsjon er oppfylt, og det foreligger særlig tungtveiende grunner for omsorgsovertagelse og samtykke til adopsjon.
- (45) De ankende parter legger for liten vekt på Es situasjon og fremtid. Det er ikke tale om å sette foreldrenes rettigheter til side, men om at barnets interesser, når de er sterke nok, går foran foreldrenes rettigheter.
- (46) Mors omsorgsevne er klart utilstrekkelig. Tilbakeføring til far er utelukket. Barna vil derfor under enhver omstendighet forbli i fosterhjem til de blir voksne. Det kan imidlertid oppstå prosesser om dette, og det vil være til skade for E.
- (47) Fosterhjems plassering er generelt ikke å foretrekke ved langvarig plassering av barn som er kommet i fosterhjem før det er etablert tilknytning til biologiske foreldre. Det er tilfellet for Es del. Barn med adoptivstatus klarer seg bedre.
- (48) E opplever fosterforeldrene som sine psykologiske foreldre og har sin primære tilknytning til fosterhjemmet som en trygg base.
- (49) Videre har E selv gitt uttrykk for at han ønsker å bli adoptert, og fosterforeldrene er godt skikket til å ta vare på ham. Båndene til de biologiske foreldrene er i realiteten brutt for lengst.
- (50) Når det gjelder etnisk og kulturell bakgrunn, har språkopplæring vært forsøkt, men er inntil videre lagt bort fordi E reagerte negativt på det. Fosterforeldrene bidrar imidlertid til å lære ham om foreldrenes hjemland.

(51) Hensynet til E må gå foran hensynet til foreldrene. Avgjørelsen må tas nå da E er i rett alder. Blir han ikke adoptert nå, vil det ta lang tid før saken kan tas opp igjen.

(52) X kommune har nedlagt følgende påstand:

«Ankene forkastes.»

(53) *Jeg er kommet til at ankene ikke kan føre frem.*

(54) Saken gjelder adopsjon mot foreldrenes vilje. Spørsmålet er om E skal forbli i sitt nåværende hjem som fosterbarn, eller om fosterforeldrene skal få adoptere ham.

(55) Etter tvisteloven § 36-5 tredje ledd skal retten prøve alle sider av saken på grunnlag av situasjonen på domstidspunktet.

(56) Jeg gjør først rede for de rettslige utgangspunktene.

(57) Lovteknisk er spørsmålet om adopsjon uten foreldrenes samtykke – tvangsadopsjon – knyttet til forutgående fratakelse av foreldreansvaret. Siden fratakelse av foreldreansvaret i denne saken bare er et ledd i adopsjonsprosessen, behandler jeg vilkårene under ett.

(58) Adgangen til tvangsadopsjon reguleres av barnevernloven § 4-20. Bestemmelsens første til tredje ledd har denne ordlyden:

«Har fylkesnemnda vedtatt å overta omsorgen for et barn, kan fylkesnemnda også vedta at foreldreansvaret i sin helhet skal fratras foreldrene. Blir foreldreansvaret fratatt foreldrene slik at barnet blir uten verge, skal fylkesnemnda snarest ta skritt til å få oppnevnt ny verge for barnet.

Når det er fattet vedtak om fratakelse av foreldreansvar kan fylkesnemnda gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted.

Samtykke kan gis dersom

- a) det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og
- b) adopsjon vil være til barnets beste og
- c) adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget og
- d) vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede.»

(59) Partene er enige om at vilkårene i tredje ledd bokstav a, c og d er oppfylt. Jeg slutter meg til dette.

(60) Det springende punkt i saken er om vilkåret i bokstav b er oppfylt: Vil adopsjon være til barnets beste?

(61) De rettslige utgangspunkter for vurderingen av dette spørsmålet er utpenslet gjennom en lang rekke avgjørelser fra Høyesterett og Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD). Rettstilstanden er oppsummert i HR-2018-1720-A med henvisninger til tidligere praksis. Det er ikke siden kommet til nytt rettskildemateriale som endrer det som fremgår der.

(62) I Rt-2015-110 fremgår følgende i avsnitt 46:

«En tvangsadopsjon berører de biologiske foreldrene sterkt. Den følelsesmessige smerten ved å få sitt barn bortadoptert er vanligvis dyptgripende. De familiemessige båndene som brytes ved tvangsadopsjon, er beskyttet av EMK artikkel 8 og Grunnloven § 102. Også for barn representerer adopsjonen et inngripende tiltak, som etter FNs barnekonvensjon artikkel 21 derfor bare kan besluttes dersom det er til barnets beste. Foreldrenes interesser må, på den annen side, vike der avgjørende forhold på barnets hånd tilsier adopsjon, jf. Grunnloven § 104 annet ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. Jeg viser her til EMDs dom i X mot Norge 28. oktober 2010 avsnitt 66, hvor det i tilknytning til forholdsmessighetsvurderingen under EMK artikkel 8 nr. 2 angis som avgjørende at adopsjonen er begrunnet i ‘an overriding requirement pertaining to the child’s best interests’. Denne saken er samme sak som ble avgjort av Høyesterett i Rt-2007-561. Jeg legger da til grunn at uttrykksmåten i avsnitt 51 i denne høyesterettsdommen – at det kreves ‘særlig tungtveiende grunner for adopsjon’ – gir uttrykk for den samme normen.»

(63) Jeg nevner for ordens skyld at det uttrykkelig fremgår av dommens avsnitt 49 at uttalelser i senere lovforarbeider ikke har medført at terskelen for tvangsadopsjon var senket i forhold til det som var lagt til grunn i eldre rettspraksis, som dermed fortsatt er relevant:

«Jeg kan ikke se at de gjengitte uttalelsene gir grunnlag for at terskelen for adopsjon er senket. Uttalelsene gir ikke uttrykk for annet enn at adopsjon er et ønsket barneverntiltak som bør brukes oftere enn før dersom det er rettslig adgang til det, og det forutsettes at vedtak om adopsjon må skje innenfor rammen av gjeldende lov og EMK artikkel 8.»

(64) Normen uttalt i avsnitt 46 i Rt-2015-110 ble ytterligere presisert i Rt-2015-1107 avsnitt 44:

«Det følger av dette at vilkåret om ‘barnets beste’ i barnevernloven § 4-20 tredje ledd bokstav b suppleres av et krav om særlig tungtveiende grunner. De forhold på barnets hånd som tilsier adopsjon, må være så sterke at hensynet til å opprettholde de biologiske båndene mellom barnet og foreldrene må vike. Fordi et adopsjonsvedtak er ugjenkallelig, må avgjørelsen baseres på at det ‘med relativt stor sikkerhet kan sies at det vil være best for barnet å bli adoptert’, jf. Rt-1991-557 på side 562 og Rt-2001-14 på side 21.»

(65) I HR-2018-1720-A redegjør førstvoterende for nyere praksis fra EMD med utgangspunkt i EMDs dom 26. april 2018 *Mohamed Hasan mot Norge* og han trekker i avsnitt 52 blant annet frem avsnitt 149 fra denne dommen, hvor det heter:

«Indeed, the Court has emphasised that in cases involving the care of children and contact restrictions, the child’s interest must come before all other considerations ...»

(66) Det heter videre i avsnitt 53:

«At EMD legger så stor vekt på barnets beste samsvarer godt med norsk rett. Jeg nøyer meg med kort å vise til Grunnloven § 104 andre ledd som fastsetter at ved avgjørelser som angår barn skal ‘barnets beste være et grunnleggende hensyn’, og til den norske rettspraksisen jeg allerede har referert.»

(67) På bakgrunn av den betydelige vekt som normalt tillegges de biologiske bånd mellom barn og foreldre, sett i sammenheng med den norske lovgiverens ønske om økt bruk av adopsjon som barnevernstiltak, viser han i avsnitt 55 videre til Mohamed Hasan-dommen. Her vises det til EMDs dom 28. oktober 2010 *Aune mot Norge* og til annen tidligere praksis angående tilfeller der kontakten mellom barn og foreldre har vært begrenset. EMD oppsummerer i avsnitt 161 i Mohamed Hasan-dommen praksis slik:

«The Court has previously held that where social ties between a parent and his or her children have been very limited, '[t]his must have implications for the degree of protection that ought to be afforded to [the parent's] right to respect for family life under paragraph 1 of Article 8 when assessing the necessity of the interference under paragraph 2' ...»

- (68) Når det gjelder å erstatte en ordning med fosterhjem med adopsjon, viser førstvoterende i 2018-dommen avsnitt 58 til avsnitt 147 i Mohamed Hasan-dommen, som lyder slik:

«In cases where the authorities have decided to replace a foster home arrangement with a more far-reaching measure, such as deprivation of parental responsibilities and authorisation of adoption, with the consequence that the applicants' legal ties with the child have been broken, the Court will apply its case-law according to which 'such measures should only be applied in exceptional circumstances and could only be justified if they were motivated by an overriding requirement pertaining to the child's best interests'... »

- (69) I avsnitt 59 i 2018-dommen oppsummeres rettstilstanden slik:

«For at det skal gis samtykke til adopsjon mot foreldrenes ønske må det altså foreligge 'exceptional circumstances' og beslutningen må være motivert av 'an overriding requirement pertaining to the child's best interests'. Som nevnt i det jeg har tidligere sitert fra avsnitt 46 i Rt-2015-110 må kravet om 'særlig tungtveiende grunner' forstås på samme måte.»

- (70) Jeg nevner i denne sammenheng at det i vår sak er trukket frem i skranken i Høyesterett at EMD dels bruker uttrykket «very exceptional circumstances», og at dette kan peke mot en enda strengere norm enn det Høyesterett har lagt til grunn. Den praksis fra EMD som det i denne sammenheng er vist til, er imidlertid av eldre dato enn Mohamed Hasan-dommen og de siste dommene fra Høyesterett, som bygger på summen av de avveininger som er foretatt i en omfattende praksis fra EMD. Den noe varierende ordbruk fra EMDs side inngår dermed i grunnlaget for rettstilstanden slik den er oppsummert i HR-2018-1720-A.

- (71) For det rettslige vurderingstemaet i vår sak tar jeg etter dette samme utgangspunkt som førstvoterende gjorde i avsnitt 62 i HR-2018-1720-A:

«Barnets beste er det viktigste og mest tungtveiende hensynet ved avgjørelsen av adopsjonsspørsmålet. Fordi adopsjon er et særlig inngripende og irreversibelt tiltak må det – på barnets hånd – foreligge særlig tungtveiende grunner som tilsier adopsjon. Disse grunnene må særlig holdes opp mot konsekvensene adopsjon i det konkrete tilfellet innebærer for barnets kontakt med sine biologiske foreldre. Hvor det har vært lite eller ingen kontakt mellom foreldre og barn, vil hensynet til beskyttelse av deres familieliv veie mindre enn hvor det har vært etablert et mer normalt familieliv.»

- (72) Jeg går nå over til å gjøre rede for de *forhold som særlig har betydning* for vurderingen av hva som er til Es beste.

- (73) Det er ikke bestridt – og jeg legger til grunn – at E har fått en slik tilknytning til fosterhjemmet at tilbakeføring til de biologiske foreldrene vil føre til alvorlige problemer for ham. Det fremstår heller ikke som aktuelt at omsorgen for E senere vil kunne bli tilbakeført til noen av foreldrene. Fosterforeldrene vil fortsette å ta vare på E uansett om det blir adopsjon eller ikke. Vurderingen knytter seg derfor til om det vil være til Es beste å forbli fosterbarn som i dag eller å bli adoptert av sine fosterforeldre.

- (74) Saken er godt utredet. Alle relevante faktorer er vurdert, og de biologiske foreldrene er hørt og har fått prøvet vedtakene i saken rettslig. Det har under sakens gang vært gjort en betydelig innsats for å opprettholde kontakten mellom E og hans biologiske foreldre, og særlig hans mor. Dette har strandet som følge av forhold på foreldrenes side.
- (75) Vurderingen av barnets beste tar som nevnt utgangspunkt i forholdene på domstidspunktet. Es bakgrunn er imidlertid viktig for å forstå hans situasjon i dag.
- (76) I Es første leveår bodde han sammen med foreldrene og sine storesøstre. Det fremgår av Haugaland tingretts dom 18. mars 2014 i straffesaken hvor far ble dømt til fengsel i to år, at far «i perioden 2012 til 19. juli 2013 jevnlig utøvde vold» mot mor. Allerede dagen etter at mor kom tilbake med E fra fødestuen, ble hun på ny utsatt for vold i form av slag over hele kroppen og spark i bena. I tillegg tok far kvelertak på henne. Barna har vært vitne til deler av voldsutøvelsen; blant annet har døtrene vært vitne til at far har kuttet mor i halsen med kniv.
- (77) Som følge av voldsutøvelsen oppsøkte mor til slutt politiet, og hun ble bragt til et krisesenter 23. juli 2013. Mor fungerte under oppholdet på senteret så dårlig at hun ikke ble ansett å være i stand til å ta vare på barna. Den 29. juli ville mor reise hjem til far med barna. Hun ble rådet til ikke å gjøre det, men skiftet ikke mening.
- (78) Barna ble da plassert i beredskapshjem. I denne perioden hadde de samvær med mor og far hver for seg to timer hver tredje måned. Barna ble tilbakeført til mor – som da levde alene – rundt månedsskiftet juni/juli 2014. De levde sammen med henne i omkring et halvt år. Det fremgår av vedtak fra fylkesnemnda om omsorgsovertakelse av 27. mai 2015 at avdelingsleder Døssland ved Z barnevernsenter, som var inne i familien høsten 2014 for å observere med tanke på senere veiledning, beskrev «et kaotisk hjem hvor barna var påfallende voldelige mot hverandre. Ifølge Døssland var mor hardhendt mot E, og hun opplevde at E i en alder av ca. 20 måneder hadde status som familiens sydebukk.»
- (79) I noe over et halvt år fra han ble født, bodde E altså sammen med sine foreldre og søstre, og fra han var to til to og et halvt år bodde han sammen med sin mor og sine søstre. I mellomperioden var han i beredskapshjem og hadde da i begrenset utstrekning samvær med mor og far hver for seg. Selv om han på denne måten har hatt anledning til å knytte sosiale bånd til foreldrene, er det tale om en kortvarig relasjon. Hensynet til beskyttelse av foreldrenes familieliv vil i denne situasjonen veie mindre, jf. HR-2018-1720-A avsnitt 62. Jeg legger dessuten vesentlig vekt på at forholdene i hjemmet og mors sviktende omsorgsevne snarere har skadet E enn skapt en trygg og god relasjon til noen av foreldrene.
- (80) E er i dag seks og et halvt år gammel. Han har fra slutten av januar 2015 – det vil si i nesten fire og et halvt år – bodd sammenhengende i sitt nåværende fosterhjem. Han var før det blitt kjent med fosterfamilien, som hadde tjent som avlastningshjem for ham mens han var i beredskapshjem i påsken 2014 og senere på dag- og ettermiddagsbasis.
- (81) Alt tilsier at E har en trygg og god tilværelse i fosterhjemmet.
- (82) Den første tiden hos fosterfamilien var han urolig. Ved fylkesnemndas behandling av saken i mai 2015, hadde situasjonen bedret seg, men fylkesnemnda var.

«likevel av den oppfatning at også E sin emosjonelle utvikling er forstyrret. Han viser symptomer på å være traumatisert og har ikke fått nødvendig beskyttelse av sine nærmeste omsorgspersoner.»

- (83) Det fremgår av fylkesnemndas vedtak 14. juli 2017 at fosterforeldrene bevisst har holdt seg mye hjemme for å gi E trygge rammer og ro, og de har deltatt i gruppeveiledning for å kunne møte Es behov på best mulig måte. Dette har gitt gode resultater. I fylkesnemndas vedtak 14. juli 2017 er det lagt til grunn at E er blitt et fullverdig medlem av familien, og det fremheves at han er tett knyttet til fosterforeldrenes eldre adoptivdatter fra Æ. Det fremgår videre at BUP har vurdert det slik at fosterforeldrene «gjennom sin tilstedeværelse, rammer og forutsigbarhet [har] evnet å gi E grunnleggende trygghet og solid utviklingsstøtte».
- (84) Den sakkyndige har også en udelt positiv vurdering av situasjonen i fosterhjemmet. Hun peker i sin rapport på at E har en viktig og sikker tilknytningsperson i fostermor. Den sakkyndige fremhever også at fosterforeldrene har et stabilt forhold, og at fosterfar er en god tilknytningsperson og mannlig rollemodell for E. De har god forståelse av Es situasjon og hva han trenger for å bli en trygg gutt. Fosterforeldrene har ifølge den sakkyndige et solid nettverk rundt seg.
- (85) E beskrives i dag som en normal gutt for sin alder. Selv om han i motsetning til sine søstre – som begge har diagnosen PTSD og andre alvorlige diagnoser – har falt til ro, legger jeg likevel til grunn at han ut fra det han tidligere har opplevd, er en sårbar gutt med risiko for senvirkninger knyttet til omsorgssvikt i de første leveårene. Dette er også den sakkyndiges vurdering.
- (86) E er i samsvar med barnevernloven § 6-3 informert om denne saken og gitt anledning til å uttale seg. Dette er gjennomført ved samtale med den sakkyndige. I hennes rapport er samtalen beskrevet slik:

«Han fikk anledning til å bli kjent med meg før han skulle uttale seg. Fostermor hadde forberedt et felles måltid. Han deltok lite, men var på og av. Først gjemte han seg bak ryggen til fostermor og ville ikke snakke med meg.»

For å vurdere om E er i stand til å forstå begrepet ‘adopsjon’ hadde jeg forberedt noen forklaringer og spørsmål. Han lyttet til hva jeg sa men stilte ikke noen spørsmål selv. Han hadde skjont at han hadde to mødre og hadde lurt på i hvilken mage han hadde ligget. Det var blitt forklart av fostermor. Ellers visste han at man skifter etternavnet ved adopsjon og det var han veldig glad for.»

Til meg sa han at det var fint å være adoptert. Det var det eneste svar jeg fikk direkte av han.»

- (87) Den sakkyndige trekker følgende konklusjon:
- «E er 6 år og moden nok til å forstå de ytre konsekvensene av en adopsjon. E er positiv til å bli adoptert. Han ønsker å ha samme status som M som er adoptivdatteren i familien og som også har mørk hudfarge. Han vil ha samme etternavn. Jeg tolker hans utsagn som behov for tilhørighet og angst for nye relasjonsbrudd. Han vil ha felles etternavn som bevis for at han tilhører adoptivforeldrene som deres eget barn.»**
- (88) Den sakkyndige har pekt på at de fleste adoptivbarn generelt klarer seg bra og bedre enn fosterhjemsbarn, om enn ikke like godt som barn som vokser opp med sine biologiske

foreldre. De adoptivbarna som klarer seg dårlig, har en lang forhistorie med flere negative faktorer før de ble adoptert.

- (89) Når det gjelder E spesielt, peker den sakkyndige på den gode situasjonen E er i hos fosterfamilien, og at en adopsjon vil skape stabilitet og ro rundt denne situasjonen. Hvis han blir adoptert, får han «den absolutte og evige tilhørigheten som han ønsker seg», blant annet uttrykt ved at han får samme etternavn. Adopsjon synes å være viktig for Es indre ro. Hun peker samtidig på at det finnes enkelte risikofaktorer, blant annet at hvis adoptivbarn ikke er i stand til å knytte seg til adoptivforeldrene, er utsiktene til utvikling ikke gunstige.
- (90) E har en fostersøster på 15 år, som er adoptert og kommer fra Æ. De har et godt forhold. Ved en adopsjon av E vil de få samme formelle status i familien og samme etternavn, noe den sakkyndige mener er viktig.
- (91) E og hans to biologiske søstre bor i tre ulike fosterhjem i nærheten av hverandre. Eldste søsters fosterfar er broren til Es fostermor. Søsknene går på ulike skoler, men møtes blant annet på søskentreff en gang i måneden og har også ellers noe kontakt på annen måte. Fostermor gir uttrykk for at det ikke vil ha noen betydning for søskenkontakten om E blir adoptert. E har aldri møtt sin biologiske fars barn med ny samboer.
- (92) Den sakkyndige peker på at det er viktig for E å ha samme familiestatus som fosterforeldrenes adoptivdatter. Hun uttaler at det generelt er en viss risiko for at en adopsjon av én av tre søsken kan skade relasjonen til biologiske søsken som ikke er adoptert, men at det ikke er noe i denne saken som tilsier at E ikke vil beholde et godt forhold til sine biologiske søstre etter en eventuell adopsjon.
- (93) Foreldrene har anført at E vil kunne få svekket sin tilknytning til eritreisk kultur ved en adopsjon. Dette er et hensyn som skal tillegges vekt etter internasjonale konvensjoner og norsk praksis, jf. HR-2019-788-U avsnitt 25. Det har vært gjort forsøk på morsmålsundervisning, men dette ble avsluttet fordi det virket stressende på E, som heller ikke fikk utbytte av undervisningen. Når det gjelder religion, har fosterforeldrene sammen med barnevernet bestemt at dette får ligge til E eventuelt måtte uttrykke ønske om mer kunnskap. Generelt har fosterforeldrene forsøkt å fortelle E om hans bakgrunn på en spennende måte, for eksempel ved å trekke frem dyrelivet og se på fotballkamper når landslaget spiller fotball. Hans forhold til eritreisk kultur blir likevel med nødvendighet mer begrenset enn om han hadde hatt kontakt med sine biologiske foreldre, selv om kontakten med de biologiske søstrene vil være positivt i denne sammenheng.
- (94) Den sakkyndige har pekt på at E i dag lever i et norsk miljø og nødvendigvis vil få en norsk identitet. Eritreisk kultur vil kanskje interessere ham når han blir eldre, og han vil kunne komme til å savne denne tilknytningen. Dette gjelder imidlertid uavhengig om han er fosterbarn eller adoptivbarn.
- (95) Det har under saken vært pekt på at adopsjon vil medføre at E ikke lenger vil omfattes av lovpålagte kontrollbesøk fra barnevernet, som gjør ham urolig. Videre vil han ikke risikere å bli utsatt for nye rettsprosesser fra de biologiske foreldrene med krav om samvær eller tilbakeføring av omsorgen for ham.

- (96) Foreldrene har pekt på at de ikke kan klandres for å forbeholde seg retten til å gjøre gjeldende sine juridiske rettigheter. Dette er riktig, men det betyr ikke at risiko for nye tvister ikke inngår i grunnlaget for totalvurderingen av barnets beste.
- (97) Foreldrene har videre påpekt at etter barnevernloven § 4-21 annet ledd annen setning kan ny behandling av omsorgsspørsmålet bare kreves dersom det kan dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon. Er ikke det tilfellet, kan slik sak avvises. Til dette er å si at bestemmelsen bare gjelder saker om omsorgen, og ikke saker om samvær. Videre vil det alltid kunne bli tvist om hvorvidt det har vært vesentlige endringer i barnets situasjon. Det fremstår i det hele som lite sannsynlig at det vil kunne versere tvister om omsorgen eller samvær uten at E vil bli kjent med dette.
- (98) Jeg vil på denne bakgrunn *oppsummere* de vurderinger og avveininger som ligger til grunn for at jeg mener at det foreligger særlig tungtveiende grunner som tilsier at adopsjon vil være klart bedre for E enn at han fortsetter som fosterbarn.
- (99) Adopsjon vil ha tungtveiende fordeler for E.
- (100) Den sakkyndige har påpekt at de fleste adoptivbarn klarer seg bra og bedre enn fosterhjemsbarn. Dette er i samsvar med det som er kommet frem i tidligere adopsjonssaker. Jeg nøyer meg her med å vise til Rt-2007-561 avsnitt 50, hvor det fremgår:
- «Den sakkyndige i vår sak har uttrykt som en generell erfaring at fosterhjemsforhold ikke er å foretrekke når det gjelder langvarig plassering av barn som er kommet til fosterhjemmet før de har etablert tilknytning til noen biologisk forelder; her er adopsjon det beste for barnets utvikling.»**
- (101) E er i en god og stabil situasjon i en velfungerende fosterfamilie som vil adoptere ham, og en adopsjon vil skape stabilitet og ro rundt dette og gi ham indre ro. I motsetning til en fosterhjemsløsning som i utgangspunktet bare varer til barnet blir 18 år, varer en adopsjon livet ut, og han vil slippe forstyrrende elementer som kontrollbesøk fra barnevernet og risikoen for nye rettsprosesser fra de biologiske foreldrenes side. Videre vil han få samme navn som resten av familien og samme status i familien som fosterforeldrenes adoptivdatter, som er hans sosiale søster.
- (102) Jeg legger til grunn at E har et sterkt behov for ro og stabilitet som følge av hans vanskelige bakgrunn med en voldelig far og en mor som tross sin kjærlighet ikke har maktet å gi ham nødvendig omsorg i hans to første leveår. At E nå er et velfungerende barn, endrer ikke dette.
- (103) E ønsker selv å bli adoptert og få samme etternavn som fosterforeldrene. Selv om E er et yngre barn, legger jeg vekt på hans eget ønske og slutter meg til den sakkyndige som tolker dette som et tegn på at han er sårbar.
- (104) De mulige ulempene ved en adopsjon knytter seg til de biologiske båndene til hans foreldre og to eldre søstre.
- (105) De biologiske bånd til foreldrene er generelt et hensyn av stor vekt. I denne saken tilsier imidlertid den relativt korte tid han bodde sammen med dem, og ikke minst de graverende forholdene som preget periodene da foreldrene sammen og mor alene hadde omsorgen for E, at dette hensynet kommer mer i bakgrunnen.

- (106) E har i dag ikke kontakt med noen av sine biologiske foreldre. Dette har så langt vært ansett riktig for å skape ro og trygghet rundt E. I fremtiden kan dette bli annerledes, og fosterforeldrene er ikke avvisende til at E senere kan ha kontakt med sine biologiske foreldre dersom han selv ønsker det. Det er vanskelig å se for seg at samvær med de biologiske foreldrene skal bli aktuelt i fremtiden uten at E selv ønsker det. Slik situasjonen ligger an, vurderer jeg det derfor slik at adopsjonsspørsmålet neppe vil ha noen vesentlig betydning for om – og i tilfelle i hvilket omfang – E vil ha kontakt med sine biologiske foreldre i fremtiden.
- (107) Det er jevnlig og god kontakt mellom E og hans to biologiske søstre. Det fremstår for meg som sannsynlig at denne gode kontakten vil vare ved uansett om E blir adoptert eller ikke.
- (108) Es tilknytning til eritreisk kultur lider utvilsomt under bruddet i kontakten med hans biologiske foreldre. Fosterforeldrene viser imidlertid en positiv holdning til å ivareta dette behovet i den utstrekning det lar seg gjøre, og det vil uansett neppe spille noen rolle for Es forhold til eritreisk kultur hvorvidt han blir adoptert eller forblir fosterbarn. For vurderingen av Es beste, kan dette hensynet derfor ikke tillegges betydelig vekt.
- (109) Far har gjort gjeldende at det er for tidlig å bryte de biologiske bånd nå. Jeg er ikke enig i dette. E er seks og et halvt år, og skal han få fullt utbytte av adopsjonen, bør den finne sted nå.
- (110) Min konklusjon er etter dette at det foreligger særlig tungtveiende grunner som tilsier at adopsjon er klart bedre for E enn at han fortsetter som fosterbarn.
- (111) Ankene må etter dette forkastes.
- (112) Jeg stemmer for denne

D O M :

Ankene forkastes.

- (113) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (114) Dommer **Noer:** Likeså.
- (115) Dommer **Bergsjø:** Likeså.
- (116) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (117) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Ankene forkastes.